

tinski borci u bici na Sutjesci; Obrad Egić, Formiranje IX dalmatinske divizije; Dragutin Grgurević, XIX dalmatinska divizija i suradnja ličkih i dalmatinskih partizana; Jovan Vasiljević, Stvaranje mornarice NOVJ, Todor Radošević, Partizanski odred »Plavi Jadran« 1943).

Posebna je pažnja poklonjena sudjelovanju omladine u NOB-u na području Dalmacije (Slobodan Žarić, Revolucionarni omladinski pokret u Dalmaciji 1941—1945; Petar Kačavenda, Omladina Dalmacije u NOP-u 1943; Tonči Šitin, Značenje Prve oblasne konferencije USAOH-a za Dalmaciju 1943). Jedan se referat odnosi zasebno na sudjelovanje žena (Marija Sentić-Žaknić, Razvoj i rad AFŽ-a u Dalmaciji 1943. i učešće žena Dalmacije u narodnooslobodilačkoj borbi), a nekoliko njih razmatraju neke druge aspekte i momente (Milan Obradović, Obavještajna služba i sistem bezbjednosti NOP-a u Dalmaciji 1943; Hrvoje Tartalja, Snabdijevanje lijekovima dalmatinskih partizana prije i poslije formiranja VIII korpusa; Milan Miladinović, Moralne vrijednosti boraca Dalmacije u NOR-u i revoluciji; Mate Barbić, Dalmatinski zbjeg u južnoj Italiji 1943—1946).

Skup u Splitu posebno je obilježje dobio u skupini referata posvećenih pitanjima kulture i umjetnosti u NOB-u na području Dalmacije. Ti su referati, bez sumnje, ukazali na potrebu sve većeg istraživanja jedne značajne komponente u jugoslavenskoj revoluciji (Živko Jeličić, Konferencija kulturnih radnika na Hvaru 1943; Stipe Gunjača, Zaštita spomenika kulture za vrijeme narodnooslobodilačke borbe u Dalmaciji; Cvito Fisković, Dalmatinski spomenici u toku rata; Mihajlo Ogrizović, Kulturno-prosvjetni rad na oslobođenom području Dalmacije od 1941. do kraja 1943; Silvije Bombardelli, Glazba u narodnooslobodilačkoj borbi u Dalmaciji; Nevenka Božanić-Bezić, Ilegalna izložba literarnih umjetnika u Splitu 1943; Nikola Slavica, Izdavačka djelatnost u NOR-u 1943. u Dalmaciji; Olga Maruševski, Likovna oprema ilegalne štampe u Dalmaciji 1943; Ante Palavršić, Scensko-umjetnička djelatnost jugoslavenskog zbjega u Egiptu).

Naslovi tih referata, bez sumnje, pokazuju da je znanstveni skup u Splitu imao neobično širok i bogat sadržaj rada. To potvrđuje i raznovrsnost diskusije u kojoj je sudjelovao velik broj sudionika skupa. Svakako, treba poželjeti da Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije što prije izda zbornik materijala toga skupa, jer će to biti još jedan važan prinos proučavanju i upoznavanju naše narodnooslobodilačke borbe.

Ivan Jelić

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SIMPOZIJ U NEUDÖRFLU

Austrija, 17—19. IV 1974.

U povodu 100-godišnjice osnivanja Socijaldemokratske stranke Austrije, uoči službene proslave, održan je međunarodni znanstveni skup. Organizator simpozija, Međunarodno udruženje historičara radničkog pokreta (»Internationale Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung«) pozvalo je na suradnju i historičare iz zemalja bivše Austro-Ugarske, odnosno suradnike ustanova, članica toga udruženja.

Budući da je skup imao jubilarno obilježje, rasprave su tematski i vremenski ograničene na razdoblje formiranja socijalističkoga radničkog pokreta, tj. na kraj šezdesetih i početak sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Sam skup je organiziran i održan u obliku diskusije, a referati i koreferati uglavnom su bili već unaprijed podijeljeni svim sudionicima. Prema već ranije utvrđenom programu, dva glavna referata posvećena su formiranju austrijske Socijaldemokratske stranke, a u nizu koreferata obrađeni su problemi razvoja socijalističkoga radničkog pokreta u pokrajinama bivše Austro-Ugarske, te neka zbivanja u austrijskom radničkom pokretu.

Dva glavna referata odnose se na unutrašnji politički razvoj socijalne demokracije i njen međunarodni karakter, kao osnove za rad stranke, koju će vlasti, doduše privremeno, uništiti, ali će njene osnovne koncepcije doći do izražaja i pri ponovnom udruživanju socijaldemokrata u vlastitu organizaciju.

Referat Waltera Göhringa, Političko značenje kongresa u Neudörflu — 1874 — za austrijski radnički pokret (»Die politische Bedeutung des Neudörfler Parteitages — 1874 — für die österreichische Arbeiterbewegung«) predstavlja značajan doprinos osvjetljavanju ekonomskih i društveno-političkih zbivanja u doba formiranja radničke klase, kao novoga društvenog elementa i njegove borbe za socijalnu i političku ravnopravnost. Autor je u svom izlaganju posebno ukazao na specifične probleme unutrašnjeg razvoja socijalne demokracije i njezina nastojanja za politizaciju radništva, u čemu je i osnovno političko značenje osnivačkog kongresa stranke.

U višenacionalnoj državi, kakva je bila Austro-Ugarska, bilo je neobično važno da se radništvo organizira na međunarodnoj osnovi, konstatira Herbert Steiner u referatu Kongres u Neudörflu 1874. i internacionalizam (»Der Neudörfler Parteitag 1874 und der Internationalismus«). Pomnom analizom vanjsko- i unutrašnjopolitičkih kao i ideoloških utjecaja na radništvo, koje tek dolazi do osnovnih političkih saznanja, autor je ukazao na teškoće s kojima su se borili prvi socijalisti pri idejnom formiranju radništva. Bez obzira na niz pokušaja da se radništvo organizira pod utjecajem građanskih koncepcija, ono je ubrzo prihvatilo stanovište o potrebi organiziranja radništva na međunarodnoj osnovi. To je rezultiralo prije svega iz same činjenice što je radništvo, bez obzira na nacionalnost, imalo zajedničkog neprijatelja. Provođenju međunarodne socijalističke ideje pridonijela je i povezanost austrijskih socijalista s I internacionalom. Na osnivačkom kongresu taj je internacionalizam došao do izražaja i u organizacionom smislu i u samom programu. U programu 1874, naime, posebno je naglašeno pravo na samoopredjeljenje naroda, što je predstavljalo temelj za daljnju organizaciju stranke na međunarodnoj osnovi, zaključuje autor.

Premda se spomenuti referati međusobno dopunjuju i pružaju cjelovit uvid u probleme formiranja socijalne demokracije kao stranke, referenti su se ipak ograničili na izlaganje o problemima austrijske socijalne demokracije.

Razvoj radničkog pokreta u drugim pokrajinama Austro-Ugarske i međusobna povezanost socijalista u Monarhiji, prikazani su u koreferatima:

»Der Wiener Neustädter Arbeiterverein 'Gleichheit' und der Neudörfler Parteitag 1874« (Karl Flanner),

»Wiederhall des Neudörfler Parteitages in Bratislava (Pressburg)« (Pavel Hapak),

- »Die Sozialdemokratische Arbeiterpartei Rumäniens und ihre Verbindungen zur Sozialdemokratischen Partei Österreichs« (Ion Iacos, Romeo Pali),
- »Die Arbeiterbewegung in Kroatien und Slavonien zur Zeit des Neudörfler Parteitages« (Cvetka Knapič-Krhen),
- »Die Stellung des Neudörfler Parteikongresses in der Entwicklung der sozialdemokratischen Bewegung 1867–1874« (Vaclav Pesa),
- »Der Neudörfler Parteitag und die slovenischen Sozialdemokraten« (Franc Rozman),
- »Der Weg nordmährischer und westschlesischer Arbeiter nach Neudörfl« (Frantisek Sourny-Sumperk),
- »Behördenreaktionen in Oberösterreich als Folge des Parteitages in Neudörfl« (Adolf Wagner).

Više sudionika pripremilo je opširne priloge diskusiji, odnosno koreferate, i samo ih ukratko iznijeli usmeno. U veoma živoj diskusiji osvijetljeni su mnogi problemi iz doba početaka formiranja radničkih organizacija. Objavljivanjem referata i diskusije moći ćemo se detaljnije upoznati s radom toga skupa.

Cvetka Knapič-Krhen